

DOI 10.31651/2524-2660-2021-1-151-156

ORCID 0000-0001-8190-4607

ХАРЧЕНКО Інна Іванівна

кандидатка філологічних наук,
доцентка кафедри державно-правових дисциплін та українознавства,
Сумський національний аграрний університет
e-mail: kharchenko-inna@ukr.net

УДК 378:018.8:32]:159.94(045)

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

Досліджено розвиток емоційного інтелекту майбутніх юристів.

Встановлено, що емоційний інтелект є предметом наукового пізнання сучасних вітчизняних та зарубіжних досліджень.

На теоретичному рівні обґрунтовано психологічні особливості формування емоційного інтелекту майбутніх юристів, встановлено умови стійкого емоційного формування інтелекту, науково визначено модель процесу формування емоційного інтелекту, зазначені критерії його формування в майбутній професії юристів.

Розглядаються емоційно-вольові процеси, які суттєво мають вплив на ефективну трудову діяльність майбутнього юриста. Професійна свідомість відіграє одну із головних ролей в оцінці професійно-правової, правозастосовної та правозахисної діяльності юриста.

Обґрунтовується емоційний інтелект як складова готовності особи до професійної юридичної діяльності: визначаються різноманітні підходи до встановлення сутності професійної

діяльності, місця в ній емоційного інтелекту; розглядаються умови забезпечення психологічної підготовки студентів до виконання професійних обов'язків: адаптація, поведінкові та емоційні реакції; закономірні зв'язки, психологічні ознаки праці.

Аналізуються поняття та сутність феномену «емоційна компетентність» як складової професійного становлення фахівців соціономічних професій. Обґрунтовано підходи вчених до інтерпретації поняття «професійне становлення» та його місце в розвитку емоційної компетентності.

Обґрунтовано необхідність та можливості формування емоційної компетентності майбутнього юриста протягом студентського періоду. У розвитку наукових досліджень про емоційний інтелект можна простежити за взаємодією різних галузей (зокрема, педагогіка, психологія особистості, емоцій, інтелекту), до інтеграції різних наукових підходів та методів дослідження.

На основі аналізу наукових джерел з даної проблеми і власних результатів емпіричного дослідження визначено емоційний інтелект, як цільсну властивість до особистості, що відображає когнітивні здібності розуміння людиною емоцій та управління ними через когнітивну обробку емоційної інформації та забезпечує психологічне благополуччя особистості та успіх соціальної взаємодії.

Ключові слова: емоційний інтелект; готовність особистості до професійної діяльності; юридична освіта; критерії сформованості емоційного інтелекту.

Постановка проблеми. У сучасних кризових умовах розвитку суспільства, питання внутрішнього світу людини розглядається як ключова проблема нашого часу, від вирішення якої залежить подолання кризових явищ, які набули всебічного та глобального характеру.

Сучасний світ системно диктує нові умови, тримає напруженим та динамічним тренд постійних змін, вимагаючи бути на крок попереду. Ми переконані, що завдяки лише звичайному інтелекту дуже важко досягти успіху в житті. Однією з основних якостей щасливої людини сьогодення стає розвинений емоційний інтелект, основою якого є комунікація. Успіх визначає те, як ми вміємо спілкуватися з іншими людьми, впливати на них, керувати власним станом, поєднувати емоційний інтелект та управління конфліктами. Кожна емоція може стати ресурсом для досягнення мети, тому розвиток емоційного інтелекту – важлива складова успіху сучасного фахівця.

Емоційний інтелект, як його визначав видатний психолог Д. Големан, – це «здатність управляти своїми власними емоціями та емоціями інших людей, мотивувати себе».

Сьогодні загальновідомо, що емоційний інтелект повинен бути ключовим фактором успіху адвокатів, суддів, присяжних, оскільки професія вимагає діяти спокійно, співчутливо і миттєво приймати рішення у стресових ситуаціях.

Юридична діяльність, ведення переговорів та консультування – все значною мірою покладається на навички, які є надзвичайно важливі для професійної діяльності, а саме: переконувати, впливати та спілкуватися. Підтвердженням цього є огляд педагогічної та психологічної літератури. На основі аналізу визначається, що емоційний інтелект є новим орієнтиром успішної юридичної кар'єри. У рамках цього проводяться психологічні дослідження та звертається увага те, що вищий рівень емоційного інтелекту покращує здатність людини до активної взаємодії з іншими людьми.

Наукова проблема полягає в тому, що немає остаточного обґрунтування в необхідності відповідного рівня розвитку емоційного інтелекту для того, щоб забезпечити максимально високий рівень готовності особи до професійної діяльності.

Проблемні питання, що стосуються емоційної компетентності як складової підготовки майбутніх юристів до професійної діяльності та розглядається з погляду емоційної готовності до виконання професійних обов'язків, досліджувалися такими науковцями, як: С.А. Дружилов, А.А. Деркач, С.П. Дерев'янка, Г.М. Дубчак, В.В. Зарицька, Я.М. Куценко, І.О. Корнієнко, В.М. Крайнюк, О.П. Лящ, М.Ю. Хворост та інші.

Мета статті – на основі теоретичних положень визначити сутність емоційного інтелекту майбутніх юристів та розкрити цінність належного рівня розвитку емоційного інтелекту для забезпечення високого рівня готовності особистості до професійної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною проблемою сьогоденної освіти є не стільки якість знань, як відносини в системі освіти. Емоційне вигоряння, «булінг», відсутність повноцінного партнерства між викладачем та студентом гальмує розвиток громадянської свідомості, відповідальності та мотивації до навчання. Емоційно-вольова сфера професійної діяльності студента-юриста висвітлює внутрішній світ майбутнього спеціаліста, структуру факторів, за допомогою яких він демонструє його ставлення до певних майбутніх професійних ситуацій. Особливістю емоційно-вольових процесів майбутніх професіоналів є те, що вони безпосередньо висвітлюють зв'язок між мотивами діяльності та її реалізацією. У професійній діяльності студента-юриста емоційно-вольові процеси є найважливішим фактором регулювання процесу пізнання, обміну інформацією, встановлення спілкування. Емоційні реакції можуть викликати певні зміни в психіці майбутнього професіонала, створювати негативні ситуації, конфлікти, загрози їх діяльності, які ведуть до соціальних змін особистості. Проблема в тому, що потрібно формувати у майбутніх юристів здатність керувати своїми емоціями, підтримувати високу професійну ефективність, проводити діяльність без конфліктів у важких стресових ситуаціях.

Під час підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності формування емоційного інтелекту відіграє важливу роль. Адже полягає в розвитку в майбутніх фахівців-юристів такої якості, як «захопленість роботою», яка супроводжується емо-

ційними злетами і падіннями та не допускає професійного вигорання, що призводить до емоційного виснаження, депресивного стану, втрати бажання працювати, коли робота стає щоденним тягарем та випробуванням.

«Захопленість роботою» характеризується такими компонентами, як: енергійність, активне залучення до роботи, професійна ефективність, в той час як «професійне вигорання» характеризується такими компонентами, як: емоційне виснаження, цинізм, зниження особистих досягнень, втрата інтересу до професійної діяльності або зовсім негативне ставлення до неї [1, с. 74].

Поняття «готовність до професійної діяльності» в сучасній науковій літературі трактується по-різному. Існує щонайменше три наукових підходи до визначення сутності цього поняття – діяльнісний, особистісний, а також поєднання діяльності та особистих принципів [2, с. 44].

З погляду діяльнісного підходу до поняття «готовність до професійної діяльності» трактується як якісна характеристика предмета діяльності – представник певної професії, яка визначається мірою володіння студентом сучасним змістом та сучасними засобами вирішення професійних завдань, продуктивні шляхи їх виконання [3, с. 50]. Дане визначення слід використовувати для позначення великої сукупності елементів, що відображають високі показники роботи професіональної діяльності.

Професійна діяльність виступає як невід’ємна характеристика суб’єкта діяльності, який виявляється в діяльності та спілкуванні; це не тільки досягнення високих результатів роботи людини, але і особливості її професійної мотивації, система її прагнень, цінностей орієнтації, значення роботи для фахівця [4, с. 185]. Це означає, що в процесі підготовки студентів до професійної діяльності дослідники дедалі більше розглянули особисті аспекти цього явища і визначили його як сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які виникають у людини під час оволодіння професією, завдяки чому забезпечується психофізіологічна, психічна та психологічна стабільність особи, яка є гарантом високого рівня її професійної підготовки, яка проявляється у високій ефективності професійної діяльності спеціаліста [5, с. 7].

Існує і третій підхід до визначення сутності професійної діяльності, яка проявляється в поєднанні діяльнісних і особистісних характеристик, коли вона розглядається в діалектичній єдності проявів діяльнісного і особистісного [6].

За останні роки явище емоційного інтелекту все більше і більше розглядається з

позиції його впливу на професійний успіх, зокрема це можна спостерігати у сфері соціономічних професій. Поняття емоційного інтелекту та його застосування в юридичній практиці характеризується, як поєднання компетенцій або здібностей, що включають емоції.

Сучасні українські дослідження стосуються насамперед відносно проблемних емоційних питань інтелекту, а саме: його діагностика [7, с. 420]; формування емоційної свідомості в майбутніх юристів та психологів; розвиток емоційної стабільності в працівників поліції [8, с. 10]. На їх думку емоційний інтелект включає самосвідомість емоцій, усвідомлення емоцій інших осіб, співчуття та розуміння цих емоцій, і здатність використовувати це усвідомлення для саморегулювання власної поведінки та поведінки інших.

Емоційний інтелект – це здатність інтерпретувати, управляти своїми емоціями та розуміти чужі; іншими словами, стати емоційно зрілим і впевненим у своєму інтелекті. У науковій літературі є певне визнання важливості емоційного інтелекту [9, с. 10].

Досліджуючи питання, чи мають майбутні юристи навички, які необхідні для боротьби зі стресовими ситуаціями, для розвитку та підтримки власного емоційного стану, ми проаналізували деякі наукові праці.

На наш погляд потрібно простежити коріння емоційного інтелекту та отримані наукові результати. По-перше, поняття «емоційного інтелекту» було уведено у теорію та практику психології порівняно недавно – у 1990 р. психологами П. Саловей та Дж. Майер [10]. Вони довели, що інтелектуальний коефіцієнт (IQ) не збігаються з емоціями, хоча рівень IQ як все ще використовується для найму та відбору працівників поліції, однак не може спрогнозувати подальшу їх роботу [11].

Українські вчені вивчали загальне поняття емоційного інтелекту та його функції; соціальне значення емоційного інтелекту та шляхи його розвитку під час навчання у закладах вищої освіти; емоційний інтелект як детермінанта внутрішня свобода особистості; зв’язок із соціально-психологічною адаптацією; суттєвий вплив на розвиток особистості та успішної самореалізації.

Система емоційного інтелекту визначає такі основні його складові [12]: виявлення емоцій; використання цих емоцій для посилення ефективності мислення та активності; розуміння емоцій; управління емоціями.

Елементи емоційного інтелекту включають такі складові: самосвідомість, самодисципліна, самомотивація, емпатія, які

представлені такими компетенціями як: пізнання своєї особистості; вміння міжособистісного спілкування; адаптаційні здібності; управління складними стресовими ситуаціями; домінування позитивного настрою [13, с. 14]. Професійний розвиток – це динамічний процес, який охоплює довгий період часу життя особи та включає відповідні стадії.

Відводиться особлива роль етапу навчання та професійної підготовки майбутніх юристів, на якому відбувається розвиток особистості, формуються професійно важливі якості, які є необхідними для майбутньої трудової діяльності. Один із критеріїв ефективного навчання полягає у підготовці майбутнього фахівця до початку своєї професійної та трудової діяльності [14, с. 130].

Головною особливістю професійного становлення фахівців юридичних професій є необхідність формування емоційної готовності до професійної діяльності в період навчання у вищих навчальних закладах [15, с. 357].

Емоційна готовність є відповідним регулятором задоволення своєю роботою та задоволення її змістом, відчуття внутрішнього спокою на роботі, впевненість у собі, передбачає позитивне ставлення до себе як до особистості. Емоційна готовність до професійної діяльності зумовлена рівнем формування емоційної компетентності особистості спеціаліста як результат розвитку його емоційного інтелекту.

Емоційна готовність особистості до майбутньої професійної діяльності є результатом емоційного розвитку та інтелекту і включає в себе такі критерії та показники оцінки якості:

– конструктивний – здатність використання емоційних знань та вмінь з метою встановлення стратегії і тактики власних дій для нормального розвитку та упродовження внутрішньої можливості та здібності особи;

– стабілізуючий – визначає можливість керувати емоційними знаннями, що сприяє підтримці емоційного здоров'я людини;

– регулятивні – присутність та досвід використання емоційних знань, що сприяють формуванню адаптивної професійної поведінки.

На когнітивному рівні визначається здатність розуміти емоції. У більшості випадків, особи можуть розуміти, який вони мають емоційний досвід, адекватно розпізнавати та виявляти емоції, розуміти причини їх виникнення, вербалізувати їх. Було досліджено, що майбутні юристи розуміють чужі емоції краще за власні. Так, вони ма-

ють високий рівень розуміння емоцій чужих осіб – 42,7%, а свої емоції – 18,6%.

Недостатнє розуміння власних емоційних хвилювань не дозволяє особам здійснювати конгруентні дії життєвого вибору, правильно оцінювати свої вчинки та дії соціуму. Було встановлено, що майбутні юристи здатні контролювати інтенсивність емоції, викликати ту чи іншу емоцію. Але є певні труднощі у врегулюванні емоційної експресії.

Дослідники Майер і Кобб [10] визначають проблемне та недосконале навчання емоційного інтелекту як соціально-емоційне навчання. У цьому випадку це навчає студентів юридичних факультетів, як перевіряти свою власну компетенцію емоційного інтелекту. Ці компетенції включають:

– усвідомлення емоційних причин, які можуть викликати гнівну насильницьку реакцію;

– вивчення тактики управління власним психічним станом під час стресових ситуацій, як приклад, тематичне дослідження, засноване на реальних подіях;

– бути уважнішими до впливу щоденних емоцій на довгострокові настрої та установки до колег-студентів.

Найефективніше формування компетенцій створюються в процесі: використання проблемних ситуацій, що відображають складні завдання та вибір рішення в стресових і небезпечних випадках; ведення щоденного журналу, що фіксує процес навчання для отримання поглибленої інформації про конкретну проблему з погляду типових помилок та прийняття раціональних рішень.

З дослідження Ф. Сала [16] можна зробити висновок, що вправи на формування емоційного інтелекту під час семінарських занять покращують компетенцію емоційного інтелекту, а саме: самовпевненість; управління конфліктами; спілкування; сумнісність.

Таким чином, теоретична модель процесу формування емоційного інтелекту у студентів юридичного факультету повинна поєднуватися з адаптивним досвідом в управлінні емоціями, розумом та фізіологічними реакціями на стресові ситуації. Майбутньому юристу потрібно вміти досягати взаєморозуміння у процесі виконання професійних функцій, розбиратися у поведінці людей, розуміти їх емоційний стан і потреби, надавати емоційну підтримку, знаходити індивідуальні підходи, емоційно адекватно реагувати на гнів, невдоволення, критику з боку інших, зберігати рівновагу у конфліктних ситуаціях, бути підго-

товленими до ефективної комунікації та емоційно розумної поведінки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проблеми юридичної освіти майбутніх фахівців дають змогу вивчити найефективніші засоби навчання та розвитку емоційного інтелекту в рамках його застосування. Наша рекомендація полягає у застосуванні систематичного та цілеспрямованого підходу для визначення того, як емоційний інтелект впливає на успішне навчання студентів та на результати їх практичної діяльності.

Розвиток емоційного інтелекту є головним чинником професійного становлення майбутніх юристів. Професійне становлення – це структурний процес накопичення особою нових умінь, знань, уявлень, що з'являються у процесі навчання або реалізації відповідної професійної діяльності.

Результатом розвитку емоційного інтелекту в студентів-юристів є формування емоційної готовності до подальшої професійної діяльності. Формування емоційної готовності до професійної діяльності передбачає дотримання таких загальних положень, які базуються на емоційному інтелекті особистості, тобто на емоційно-когнітивних процесах, які супроводжує професійну діяльність особи: природні зв'язки між діями особистості та діяльністю суспільства; тенденції формування та змін професійної спрямованості суб'єкта професійної діяльності та фактори, що їх визначають; формування та зміна психічних процесів.

Таким чином, для того, щоб розвивати емоційний інтелект у майбутніх юристів, необхідно: усвідомлювати власні емоції та займатися самоаналізом; розвивати емпатію, тобто спробувати зрозуміти емоції іншої людини; мотивувати себе; покращувати навички спілкування; застосовувати набуті навички на практиці.

Перспективами подальших досліджень можуть виступати моделі викладацької діяльності у сфері розвитку емоційного інтелекту майбутніх юристів, вивчення проблемних питань, щодо причин та умов низького рівня емоційного інтелекту у студентів та пошуку шляхів застосування психологічних і педагогічних засобів формування базових основ емоційного інтелекту.

Список бібліографічних посилань

1. Полунина О.В. Увлеченность работой и профессиональное выгорание: особенности взаимосвязей. *Психологический журнал*, 2009. № 1. С. 73-85.
2. Зарицька В.В. Емоційний інтелект як складова готовності особистості до професійної діяльності. *Вісник Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди*, 2014. № 49. С. 42-51.
3. Кузьмина Н.В. Закономерности акмеологического ориентированного становления профессионализма учителя. *Акмеология*, 2003. № 4. С. 50-53.
4. Дружилов С.А. Становление профессионализма человека как реализации индивидуального ресурса профессионального развития. Новокузнецк: Изд-во ИПК, 2002. 242 с.
5. Хорни К. Наши внутренние конфликты. Конструктивная теория невроза. Психоанализ и культура. М.: Юрист, 1995. 224 с.
6. Деркач А.А. Модель социально-перцептивной компетентности современного руководителя. Развитие социально-перцептивной компетентности личности (материалы научной сессии, посвященной 45-летию академика Алексея Александровича БОДАЛЕВА). М.: Луч, 1998. 248 с. URL: <http://akmeolog.narod.ru/bodalev.htm>
7. Куценко Я.М. Емоційний інтелект: проблеми діагностики. *Проблеми сучасної психології* [Харків], 2011. Вип.14. С. 417-426.
8. Хворост М.Ю. Розвиток психологічної стійкості керівників рятувальних підрозділів в умовах професійної діяльності: автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.09. Харків: Нац. ун-т цив. захисту України, 2012. 21 с.
9. Емоційний інтелект: поняття та методи розвитку. Заочний семінар-тренінг. Міністерство юстиції в Україні, Головне управління юстиції в Дніпропетровській області. Київ-Дніпропетровськ, 2012. 15 с.
10. Salovey, P., Mayer, J. Imagination. *Cognition and Personality*, 1990. No 9, pp. 185-211.
11. Bar-On, R. Emotional and Social Intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory. San Francisco, Jossey Bass, 2000. pp. 507-536.
12. Корнієнко І.О. Особливості саморегуляції поведінки особистості студента в ситуації неуспіху. Психолого-педагогічні аспекти розвитку майбутнього фахівця : програма та тези міжнар. наук.-практ. конф. (19-20 червня 2009 р.). Миколаїв: Миколаївський державний університет імені В.О. Сухомлинського, 2009. 92 с.
13. Дерев'янка С.П. Емоційний інтелект як чинник соціально-психологічної адаптації особистості до студентського середовища: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05. Чернігів: ЧДПУ ім. Т. Г. Шевченка, 2009. 192 с.
14. Дубчак Г.М. Аналіз внутрішньо-особистісних переживань студентів у період навчання у вузі. *Перспективні педагогічні технології в системі неперервної освіти: матер. всеукр. наук.-пошук. конф.* У 2 ч. Київ: КиМУ, 2005. С. 356-362.
15. Ляш О.П. Значення емоційного інтелекту у професійній діяльності юристів. URL: <http://dpspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23414/1/104-106.pdf>.
16. Emotional Competence Inventory (ECI). Hay Group: McClelland Center for Research and Innovation. URL: <https://www.statisticssolutions.com/emotional-competence-inventory-eci/>

References

1. Polunina, O.V. (2009). Passion for work and professional burnout: features of interrelations. *Psychological Journal*, 1: 73-85 [in Rus.]
2. Zarytska, V.V. (2014). Emotional intelligence as a component of a person's readiness for professional activity. *Bulletin of Kharkiv National Pedagogical University G.S. Skovoroda*, 49: 42-51 [in Ukr.]
3. Kuzmina, N.V. (2004). Regularities of acmeologically oriented formation of teacher's professionalism. *Acmeology*, 4: 50-53 [in Rus.]
4. Druzhilov, S.A. (2002). Formation of human professionalism as the realization of an individual resource of professional development. Novokuznetsk: Institute for Advanced Studies Publishing. 242 p. [in Rus.]

5. Horney, K. (1995). Our internal conflicts. Constructive theory of neurosis. Psychoanalysis and culture. Moscow: Jurist. 224 p. [in Rus.]
6. Derkach, A.A. (1998) Model of social-perceptual competence of a modern leader. Development of the social and perceptual competence of the individual (materials of the scientific session dedicated to the 45th anniversary of Academician Alexei Alexandrovich BODALEV). Moscow: Luch. 248 p. Retrieved from <http://akmeolog.narod.ru/bodalev.htm> [in Rus.]
7. Kutsenko, Y.M. (2011). Emotional intelligence: diagnostic problems. *Problems of modern psychology* [Kharkiv], 14: 417–426 [in Ukr.]
8. Hvorost, M.Y. (2012). Development of psychological stability of heads of rescue units in the conditions of professional activity: Abstract of Ph.D in Psychology Dissertation. Kharkiv: National University of Civil Defense of Ukraine. 21 p. [in Ukr.]
9. Emotional intelligence: concepts and methods of development (2012) Correspondence training seminar. Ministry of Justice in Ukraine, Main Department of Justice in Dnipropetrovsk region. Kyiv-Dnipropetrovsk. 15 p. [in Ukr.]
10. Salovey, P., Mayer, J. (1990) Imagination. *Cognition and Personality*, 9: 185–211.
11. Bar-On, R. (2000) Emotional and Social Intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory. San Francisco, Jossey Bass. 507–536.
12. Kornienko, I.O. (2001) Features of self-regulation of student personality behavior in a situation of failure. Psychological and pedagogical aspects of the development of the future specialist: program and thesis International. scientific-practical conf. (June 19–20, 2009) Mykolayiv: Mykolayiv State University named after V.O. Sukhomlinsky. 92 [in Ukr.]
13. Derevyanko, S.P. (2009). Emotional intelligence as a factor of socio-psychological adaptation of the individual to the student environment: Thesis of Ph.D in Psychology Dissertation. Chernihiv: Chernihiv State Pedagogical University T.G. Shevchenko. 192 p. [in Ukr.]
14. Dubchak, G.M. (2005). Analysis of intra-personal experiences of students during their studies at the university. *Promising pedagogical technologies in the system of continuing education*: materials of the all-Ukrainian research conference in 2 vol. Kyiv: KiMU. 356–362 [in Ukr.]
15. Lyashch, O.P. (2017). The value of emotional intelligence in the professional activities of lawyers. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23414/1/104-106.pdf>. [in Ukr.]
16. Emotional Competence Inventory (ECI). Hay Group: McClelland Center for Research and Innovation. Retrieved from <https://www.statisticssolutions.com/emotional-competence-inventory-eci/>.

KHARCHENKO Inna

Ph.D in Philology, Associate Professor Department of State and Law Disciplines and Ukrainian Studies,
Sumy National Agrarian University

DEVELOPMENT OF FUTURE LAWYERS' EMOTIONAL INTELLIGENCE

Summary. The article reveals the development of emotional intelligence of future lawyers. It is established that emotional intelligence is the subject of scientific knowledge of modern domestic and foreign research. However, the theoretical concept of emotional intelligence remains underdeveloped, which influenced the lack of a clear and unambiguous definition of the essence of this concept, its structural components, functions and mechanisms of development.

Emotional intelligence is an integral property of personality, which reflects a person's cognitive ability to understand emotions and manage them through cognitive processing of emotional information, and ensures the psychological well-being of the individual and the success of social interaction. The article substantiates the psychological features of the formation of emotional intelligence of future lawyers at the theoretical level, establishes the conditions for stable emotional formation of intelligence, scientifically defines the model of the process of formation of emotional intelligence, criteria for its formation in the future legal profession.

Emotional and volitional processes are considered, which significantly affect the effective work of the future lawyer. Professional consciousness plays one of the main roles in assessing the professional, legal, law enforcement and human rights activities of a lawyer. Emotional intelligence is substantiated as a component of a person's readiness for professional legal activity: various approaches to establishing the essence of professional activity, the place of emotional intelligence in it are determined; the condi-

tions of providing psychological preparation of students for professional duties are considered: adaptation, behavioral and emotional reactions; regular connections, psychological signs of work. The concepts and essence of the phenomenon of "emotional competence" as a component of professional development of specialists in socio-economic professions are analyzed.

The approaches of scientists to the interpretation of the concept of "professional development" and its place in the development of emotional competence are substantiated. Necessity and possibilities of formation of emotional competence of the future lawyer during the student period are substantiated. In the development of scientific research on emotional intelligence can be traced to the interaction of different fields (including pedagogy, psychology of personality, emotions, intelligence), to the integration of different scientific approaches and research methods. Based on the analysis of scientific sources on this problem and our own results of empirical research, we define emotional intelligence as a holistic property of personality that reflects the cognitive ability to understand and manage emotions through cognitive processing of emotional information and ensure psychological well-being and success of social interaction.

Keywords: emotional intelligence; readiness of the person for professional activity; legal education; criteria of formation of emotional intelligence.

Одержано редакцією 22.01.2021
Прийнято до публікації 11.02.2021